

ဒါတွေကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြုပြီးတော့ ဘုရားရှင်၏တပည့်သားများ ပီသစွာ . . .
 ဒီမေ့သဘာဝများကို စဉ်ဆက်မပြတ် . . . အချိန်အားရတိုင်း နှလုံးသွင်းကြ၊ အားထုတ်ကြပါ။
 ဒါမှ နိဗ္ဗာန် မဂ်-ဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။
 ဒီတော့ နိဗ္ဗာန် မဂ်-ဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်သော သူတော်ကောင်းများ
 ဖြစ်ကြပါစေ . . .

သာဓု . . . သာဓု . . . သာဓု

“စန္ဒာငါးပါးနှင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး”

ဒီနေ့ ၂၀၀၇ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ (၂၁) ရက်၊ စနေနေ့ ရန်ကုန်မြို့၊ အာဇာနည်လမ်း၊
 သာမဏေဗိမာန်တော်မှာ (၂၅) ကြိမ်မြောက် “ဗုဒ္ဓဒေသနာသင်တန်း” ဆက်လက်ပြီးတော့
 ပို့ချပါမယ်။

အခုကျွန်တော်တို့ လေ့လာခဲ့တဲ့ ပညာရပ်က ဗုဒ္ဓဒေသနာမှာပါတဲ့ “စိတ်” နဲ့ “ကိုယ်”
 တို့၏သဘာဝတရားများအလုပ်လုပ်ပုံပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ မနေ့က ကျွန်တော်တို့လေ့လာခဲ့တဲ့
 အကြောင်းအရာဟာ . . . “ဝဋ်သုံးပါး”လည်တဲ့ စက်သုံးခုရဲ့အကြောင်းကို . . . လေ့လာခဲ့
 ခြင်းပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

စက်သုံးခုလည်တယ်ဆိုတာဟာ . . . စက်တစ်ခုစီ၊ တစ်ခုစီက လုပ်ငန်းတစ်မျိုးစီ
 လုပ်တာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

မြင်တဲ့ကိစ္စ၊ ကြားတဲ့ကိစ္စ၊ အနံ့ကိစ္စ၊ အရသာကိစ္စ၊ အတွေ့ကိစ္စ . . . စသော . . .
 ကိစ္စတွေလုပ်တဲ့စက်ကို “ဝိပါကဝဋ္ဋ” လို့ခေါ်ပါတယ်။

အဲဒီစက်က ထုတ်ဖော်ပေးတဲ့ . . . “အဆင်းအာရုံ၊ အသံအာရုံ၊ အနံ့အာရုံ၊ အရသာ
 အာရုံ၊ အတွေ့အာရုံ” များကို . . . အဓိပ္ပာယ်ပေါ်အောင် ဖော်ပေးတဲ့စက်ကို “ကိလေသဝဋ္ဋ”
 လို့ခေါ်ပါတယ်။

ပေါ်လာတဲ့အဓိပ္ပာယ်အတိုင်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်တဲ့စက်ကို . . . “ကမ္မဝဋ္ဋ” လို့ခေါ်
 ပါတယ်။

အဲဒီလို . . . “သုံးပါးလည်နေတဲ့ဟာကို” . . . “ဝဋ်သုံးပါး” လည်ခြင်းလို့
 ခေါ်ပါတယ်။

ဒီအကြောင်းအရာတွေဟာ . . . “ဗုဒ္ဓဒေသနာ” မှာပါသော . . . “သဘာဝပညာ” များ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါဟာ အခြေခံပညာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအခြေခံသဘောကို သေသေချာချာ နားလည်အောင် စဉ်းစားရပါမယ်။

ဒီအလုပ်သုံးခုကို တစ်ခုစီခွဲပြီးပြောနေရပါတယ်။ လုပ်ငန်းတစ်ခုနှင့်တစ်ခုမတူတာကို သိအောင်ခွဲပြီးပြောနေတာဖြစ်ပါတယ်။ သဘာဝတရားမှာ ဒီလုပ်ငန်းသုံးခုရဲ့ အလုပ်က . . . အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် လုပ်နေတာကြောင့် . . . သုံးခုရှိမှန်းတောင် မသိနိုင်ဖြစ်ရပါတယ်။

အခုလို . . . သဘာဝအတိုင်း လုပ်နေတဲ့အလုပ်သုံးခုကိုခွဲပြလိုသာ . . . သိတာဖြစ် ပါတယ်။ တကယ်ဆိုတော့မြင်တာနဲ့တစ်ပြိုင်နက် . . . မြင်တဲ့အဆင်းအာရုံကို ချစ်တယ်လို့ ပြောတာလည်း ဒီစိတ်နဲ့ပြောတာပါ။ မုန်းတယ်လို့ပြောတာလည်းစိတ်နဲ့ပြောတာပါ။

အဲဒီစိတ်ရဲ့အလုပ်လုပ်ပုံဟာ အလွန်မြန်လွန်းလို့ မြင်တာနဲ့တစ်ပြိုင်နက် ချစ်ခြင်း၊ မုန်းခြင်းတွေပေါ်လာတယ်လို့ . . . ထင်ပါတယ်။ သို့သော် သူ့အဆင့်နဲ့သူ စိတ်ကလုပ်လုပ် တာဖြစ်ပါတယ်။

အဲဒီမှာ တစ်ခုနဲ့တစ်ခု စက်လို့ခေါ်ရတဲ့လည်နေတဲ့သဘာဝသုံးမျိုးက အလုပ်လုပ် နေပါတယ်။ အခုသေသေချာချာ သဘောပေါက်အောင် ဒီအကြောင်းအရာတွေကို . . . နားလည်လာအောင် . . . ဆက်ပြီးရှင်းပြပါအုံးမယ်။

“မြင်အောင်” . . . “မျက်စိနဲ့အဆင်းက” “မြင်စိတ်” ကို ထောက်ပံ့ပေးလို့ မြင်တာ လေးတွေဖြစ်ရပါတယ်။ “အသံနဲ့နား” က ထောက်ပံ့ပေးလို့ “ကြားစိတ်” ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီ ကြားမှု၊ မြင်မှုဆိုတဲ့ “သဘာဝလုပ်ငန်း” က အခြေခံအားဖြင့် လုပ်ပေးနေလို့ . . . ကြားနိုင်၊ မြင်နိုင်လို့ မိမိတို့ရဲ့နေ့စဉ်လုပ်ငန်းများ . . . လူ့ဘဝအလုပ်များကို လုပ်နေနိုင်တာဖြစ်ပါတယ်။

ဒီလိုလုပ်နေနိုင်တာဟာ . . . “မြင်အား” နဲ့ “ကြားအား” (၂)ပါးကို အသုံးပြုပြီးတော့မှ ဒီအလုပ်တွေကိုလုပ်နေနိုင်တာဖြစ်ပါတယ်။

ဒီတော့ . . . “ခန္ဓာငါးပါး” နဲ့ “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး” (၂)မျိုးရှိတာကိုသိပါပြီ။ “ခန္ဓာငါးပါး” ကတော့ အဟုတ်တကယ်အလုပ်လုပ်၍ ပစ္စုပ္ပန်တည်တည်မှာသာ ထင်ရှား ပေါ်ပါတယ်။ အစွဲခန္ဓာကတော့ အဲဒီလိုအလုပ်လုပ်တဲ့ “ခန္ဓာငါးပါး” ထပ်တလဲလဲလုပ်လို့ “စွဲနေတဲ့သဘော” ကို အစွဲခန္ဓာလို့ခေါ်ပါတယ်။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ . . . ခေါ်ပါတယ်။ သူ့မှာ “ဖြစ်-တည်-ပျက်” မရှိပါဘူး။ စွဲရုံပဲသူကစွဲတာဖြစ်ပါတယ်။

ခန္ဓာငါးပါးနှင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးကို ကွဲကွဲပြားပြားသိဖို့လိုပါတယ်။ ဒီကနေ . . . ခြုံငုံပြီးကြည့်လိုက်မယ်ဆိုရင် . . . မိမိတို့မှာရှိနေတဲ့ “စိတ်”၊ မိမိတို့မှာရှိနေတဲ့ “ကိုယ်ခန္ဓာ” . . . ကိုယ်ခန္ဓာမှာ ရှိနေတဲ့အကြည်ရုပ်လို့ခေါ်တဲ့ . . . မျက်စိ၊ နား၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ နှာခေါင်း ဆိုတဲ့ပစ္စည်းတွေနဲ့ ဒီစိတ်တွေ . . . စဉ်ဆက်မပြတ်နေ့စဉ်နှင့်အမျှ . . . အလုပ်လုပ်နေကြပါ တယ်။ ဒါဟာအမှန်ပါပဲ။

သူတို့ဟာ အလုပ်လုပ်ရင်းနဲ့ သူတို့ထဲက “အစွဲ” တွေ ပေါ်လာပါတယ်။ အစွဲတွေကို တော့ “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ ဒီသဘော ဒီသဘာဝတွေဟာ . . . ရှေ့ဆက်ပြီး မိမိတို့ရဲ့ဘဝခရီးမှာ ဘယ်ပုံဘယ်နည်း ခန္ဓာငါးပါးက . . . အလုပ်လုပ်လို့ . . . ဘယ်ပုံဘယ် နည်း . . . “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး” က အလုပ်လုပ်တယ်ဆိုတာကိုသိဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါဟာ “ဒေသနာ” မှာပါသော စကားများဖြစ်ပါတယ်။

ဒီပညာတွေဟာ တကယ်သင်ယူမှ ဒီအဓိပ္ပာယ်တွေကိုသိနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ် . . . ။ ဒီအဓိပ္ပာယ်တွေကိုသိပါမှ ဒီသဘာဝတရားတွေကို တက်လှမ်းနိုင်ပါတယ်။ ဒီကနေတဆင့် တက်ပြီး မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်ကို ရဖို့ဆိုတာဟာ “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး” တို့ရဲ့အကြောင်းကို . . . ပြတ်ပြတ်သားသား၊ ပိုင်းပိုင်းခြားခြားသိမှ . . . တက်လှမ်းနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။

ဒီအလိုအခြေခံပညာများကို သင်ကြားပြီးပြီဆိုရင် ဒီပညာတွေကို အသုံးပြု၊ ထပ်တလဲလဲစဉ်းစား . . . ။ စဉ်းစားရသမျှတွေကို နောက်ထပ်ပွားများကြပါ။ ဒါဟာ မိမိဘဝ ခရီးမှာ အထောက်အကူပြုမယ့်သဘာဝတရားတွေဖြစ်ပါတယ် . . .

အဟုတ်ရှိတာက အလုပ်လုပ်တုံးမှာသာ အဟုတ်ရှိတာဖြစ်ပါတယ်။ အစွဲကတော့ အမြဲတန်းသူစွဲနေပါတယ်။ အလုပ်လုပ်တဲ့သဘောများက “ဖြစ်-တည်-ပျက်” နဲ့ အလုပ်လုပ် နေပါတယ်။ “အစွဲ” ကျတော့ “ဖြစ်-တည်-ပျက်” မပါပါဘူး။ “စွဲကပ်” နေတာပါ။

အဲဒီတော့ “ခန္ဓာငါးပါး” နဲ့ “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး” ရှိကြရာမှာ . . . “ခန္ဓာငါးပါး” ကတော့ . . . “ဖြစ်-တည်-ပျက်” နဲ့ အလုပ်လုပ်ရပါတယ်။ သူဟာ “ပစ္စုပ္ပန်” အချိန်မှာ ရှိနေပါတယ်။

“အစွဲခန္ဓာငါးပါး” ကျတော့ အဲဒီလို . . . သူအလုပ်လုပ်ပါသလား. . . မလုပ်ပါဘူး။ လုပ်ပြီးသားအလုပ်တွေကထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ လုပ်ထားလို့ . . . “စွဲနေတာ” ဖြစ်ပါတယ်။ “စွဲ”နေတဲ့ “အစွဲ” မှာ . . . “ဖြစ်-တည်-ပျက်” မပါပါဘူး။ ဒီတော့ . . . “ခန္ဓာငါးပါး” နဲ့ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး” ကို ကွဲအောင် . . . စဉ်းစားရပါမယ်။

အစွဲကျတော့ “ဖြစ်-တည်-ပျက်” မပါပါဘူး။ ခန္ဓာငါးပါးမှာသာ “ဖြစ်-တည်-ပျက်” ပါပါတယ်။ ဒါတွေကို သေသေချာချာသိဖို့ လေ့လာနေပါတယ်။ အခု . . . စကား (၂)လုံး ရှိတယ်။ “ခန္ဓာငါးပါး” နဲ့ “အစွဲခန္ဓာငါးပါး” . . . ဖြစ်ပါတယ်။ အစွဲခန္ဓာငါးပါးကိုတော့ “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ “ခန္ဓာငါးပါး” ကတော့ ရုပ်နဲ့နာမ်နဲ့ (၂)ခု တကယ် အလုပ်လုပ်ကြပါတယ်။ တကယ်အလုပ်လုပ်လို့လည်း ခန္ဓာငါးပါးထင်ရှားပါတယ်။

ခန္ဓာငါးပါးက . . . အလုပ်လုပ်ဆဲခဏဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်အချိန်မှာ . . . ထင်ရှားပါ တယ်။ အဲဒီအလုပ်တွေလုပ်တော့ . . . “သိတာတွေ” အလုပ်ထဲမှာပါတယ်။ “မှတ်တာတွေ” လည်းပါတယ်။ “ခံစားတာတွေ”လည်းပါတယ်။ “တိုက်တွန်းတာ”လည်းပါတယ်။ အဲဒါတွေက ထပ်တလဲလဲလုပ်ပါများလာတော့ . . . စွဲလာပါတယ်။ စွဲတဲ့အခါမှာ . . . “အသိ”လည်း စွဲတယ်။ “အမှတ်”လည်းစွဲတယ်။ “ခံစားမှု” လည်းစွဲတယ်။ “အားထုတ်မှု”လည်းစွဲတယ်။ “ရုပ်တွေ” လည်းစွဲတယ်။ . . . အဲဒီ အစွဲတွေကိုတော့ . . . “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ” လို့ ခေါ်ပါတယ်။

ဒီတော့ အခုပြောမယ့်အကြောင်းအရာက . . . ဒီစက်သုံးခုကို . . . ဉာဏ်ထဲမှာ မြင်အောင်ကြည့်ထားဖို့လိုပါတယ်။

“ဝိပါကဝဋ်”၊ “ကိလေသဝဋ်”၊ “ကမ္မဝဋ်” . . . ဆိုတာရှိပါတယ်။ ဒါဟာ ပါဠိလိုပြောနေ တာပါ။

“ဝိပါကစက်” လည်လို့ မြင်စိတ်ဖြစ်တယ်၊ ကြားစိတ်ဖြစ်တယ်။ အတွေ့စိတ်ဖြစ်တယ်၊ အနံ့စိတ်ဖြစ်တယ်၊ အရသာစိတ်ဖြစ်တယ်။

ဖြစ်လာတဲ့ “မြင်စိတ်” ထဲမှာပါတဲ့ အမြင်အာရုံရဲ့အဓိပ္ပာယ်ကို . . . ပေါ်အောင် “ကိလေသဝဋ်” က အဓိပ္ပာယ် ဖော်ပေးရပါတယ်။ အဓိပ္ပာယ်ဖော်ပေးတဲ့အတိုင်း လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ပါတယ်။ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်တဲ့စက်ကိုတော့ “ကမ္မစက်” . . . “ကမ္မဝဋ်” လို့ ခေါ်ပါတယ်။

အဲဒီမှာ သေသေချာချာ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ဖို့အချက်က . . . ဒီဟာက စိတ်ရဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်က . . . “သုံးဆင့်” အလုပ်လုပ်ပါတယ်။ ဝိပါကဝဋ် ကတစ်ဆင့်၊ ကိလေသဝဋ် ကတစ်ဆင့်၊ ကမ္မဝဋ် ကတစ်ဆင့် . . . စဉ်ပြီး “သုံးဆင့်” ဖြစ်ပါတယ်။

အလုပ်မှာ “လုပ်ငန်းစဉ်” ရှိပါတယ်။ လုပ်ငန်းစဉ်က . . . “သုံးဆင့်” . . . ဖြစ်ပါတယ်။ ဟောဒီ . . . “အလုပ်” ဆိုတာ “အဟုတ်အလုပ်လုပ်” နေတာ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကို သေချာစဉ်းစားရပါမယ်။

အခုလို . . . စကားပြောနေတော့ . . . ပြောတဲ့လူရဲ့ပါးစပ်က . . . “အသံတွေ” ထွက်နေပါတယ်။ ဒီ “အသံလှိုင်း” တွေ ဒီ “နား” ကို ရိုက်ခတ်တဲ့အချိန်မှာ . . . “ကြားစိတ်” ဖြစ်ရပါတယ်။ အဲဒါတွေဟာ . . . သဘာဝတရားတွေ အဟုတ်အလုပ်လုပ်နေတာ ဖြစ်ပါတယ်။ အလုပ်လုပ်နေတဲ့နေရာမှာ . . .

“ကြားစိတ်” ဖြစ်အောင် . . . “ဝိပါကစက်” ကလုပ်ပေးတယ်။ ကြားထားတဲ့စကားလုံး တွေရဲ့အဓိပ္ပာယ်ပေါ်လာအောင် “ကိလေသဝဋ်” က လုပ်ပေးပါတယ်။

အဓိပ္ပာယ်ပေါ်တာကို ထပ်ပြီးနားလည်အောင် ကြိုးစားတာက “ကမ္မဝဋ်” ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

အဲဒီလိုအလုပ်တွေလုပ်နေလို့ . . . “လုပ်ငန်းစဉ်” ရှိတယ်လို့ သိရပါမယ်။ အလုပ်ဆို တာဟာ . . . “အဟုတ်လုပ်နေမှအလုပ်” ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီတော့ “အဟုတ်အလုပ်လုပ်နေပုံ” လေးကို စဉ်းစားရပါမယ်။

အခု . . . “ကြားကိစ္စ” ကို ဆောင်ရွက်နေသောအလုပ် အဟုတ်လုပ်နေပါတယ် . . . အဲဒီလိုလုပ်နေလို့ ကြားစိတ်ကလေးတွေဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကို တိတိကျကျ ပိုင်းပိုင်းခြားခြား လေ့လာဖို့လိုပါတယ်။ “ကြား” နေတာ ဘယ်အချိန်လဲ . . . ၊ အခုကြားနေတယ် . . . “အခု” ဆိုတာ ဘယ်အချိန်လဲလို့ ပြောရင် . . . “အခု” ဆိုတာ . . . “ပစ္စုပ္ပန်” အချိန်ပါ။

“အခုကြားနေတယ်” . . . ဆိုတာကို စာစကားနဲ့ပြောရင် . . . “ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်” မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

“ပစ္စုပ္ပန်” မှာသာ “ကြားကိစ္စ” ကို ဆောင်ရွက်နိုင်တာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီဆောင်ရွက်တာ လေးတွေ . . . “ကြားပြီးသွားရင်” . . . သူတို့ဟာ “ပစ္စုပ္ပန်” မှာ မဟုတ်တော့ပါဘူး။ ဘယ်ရောက်သွားလဲဆိုရင် . . . “အတိတ်” ကို ရောက်သွားပါပြီ။

“မကြားသေးတဲ့အနာဂတ်” လည်း မပေါ်လာသေးပါဘူး။ “အတိတ်” နှင့် “အနာဂတ်” ကြားထဲမှာမှ “ပစ္စုပ္ပန်” . . . ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီ ပစ္စုပ္ပန်မှာမှ “အလုပ်” က လုပ်နိုင်ပါတယ်။

အလုပ်လုပ်ရင်ဘယ်အချိန်မှာမှ လုပ်ပါသလဲ . . . “ပစ္စုပ္ပန်မှာမှ အလုပ်လုပ်ပါ တယ်” . . .

အဲဒီသဘောကို ဉာဏ်ရောက်အောင်စဉ်းစားပေးရပါမယ်။ “အလုပ်များ” ဟာ . . . “ပစ္စုပ္ပန်” မှာသာ လုပ်နေတာဖြစ်ပါတယ်။

. . . အဲဒီမှာ ဉာဏ်ကသေသေချာချာစဉ်းစားဖို့လိုပါတယ်။ စိတ်ကသိတာတွေ ထပ်လဲလဲသိလို့ “အသိစွဲတာ” “အမှတ်စွဲတာ” “ခံစားမှုစွဲတာ” “အားထုတ်မှုစွဲတာ” ကိုတော့ . . . သိနေပါပြီ။ ရုပ်မှာက ထပ်တလဲလဲလုပ်လို့ . . . ဘယ်လိုစွဲတာလဲဆိုတာ . . . သိရဲ့လား။ အခုစာရေး နေပါတယ် . . . အခု ညာလက်နဲ့ရေးပါတယ်၊ အဲဒီလို ညာလက်နဲ့ရေးနိုင်တာဟာ . . . လေ့ကျင့်ထားလို့ပါ။ ဘယ်လက်က ညာလို မရေးနိုင်ပါဘူး။

ညာလက်က ထပ်တလဲလဲလေ့ကျင့်ထားတော့ “အစွဲ” ဖြစ်လာပါတယ်။ “အစွဲ” ဖြစ်လာမှ ဒီလက်ချောင်းလေးတွေက . . . ကကြီး၊ ခခွေး . . . တို့ကို ရေးတတ်လာပါတယ်။ ညဘက်နဲ့ရေးသလို ဘယ်ဘက်လက်ကိုရေးခိုင်းတော့ . . . အဲဒီလောက်လွယ်ရဲ့လား . . . မလွယ်ပါဘူး။

ဒါဟာ . . . “အစွဲ” ရဲ့အားဖြစ်ပါတယ်။ ဒါဟာ ထပ်တလဲလဲလုပ်ထားလို့ စွဲတဲ့ . . . “အစွဲ” ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါဟာ . . . တစ်မျိုးသော “ဥပမာ” ကို ပြောတာပါ။ ရူပက္ခန္ဓာမှာ တစ်ခြားသောအစွဲတွေလည်းအများကြီးရှိပါသေးတယ်။ အဲဒီ “အစွဲငါးမျိုး” ဖြစ်သော . . . “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး” ရှိနေပါတယ်။

ဒီ “ခန္ဓာငါးပါး” နဲ့ “အစွဲငါးပါး” နဲ့ တွဲနေပါတယ်။ ခန္ဓာငါးပါးဆိုတာတွေဟာ . . . “ဝိညာဏက္ခန္ဓာ” ၊ သညာက္ခန္ဓာ” ၊ “ဝေဒနက္ခန္ဓာ” ၊ “သင်္ခါရက္ခန္ဓာ” . . . တွေဖြစ်ကြပါတယ်။ ပြီးတော့ ရုပ်တရားဘက်က . . . “ရူပက္ခန္ဓာ” . . . ဆိုပြီး . . . ငါးပါးရှိပါတယ်။ အဲဒီခန္ဓာ ငါးပါးဟာ . . . အဟုတ်တကယ်ရှိတယ်၊ အဟုတ်တကယ်အလုပ်လုပ်နေပါတယ်။ ဒါဟာ ရုပ်နဲ့နာမ်နဲ့အလုပ်လုပ်နေတာ ဖြစ်ပါတယ်။ စိတ်နဲ့ကိုယ်နဲ့ အလုပ်လုပ်နေတာ ဖြစ်ပါတယ်။

“အစွဲ” ကျတော့ အဲဒီလို အဟုတ်ရှိပါသလား၊ “အစွဲ” . . . ကပျောက်ပျောက်သွား သော “အသိတွေ” “အမှတ်တွေ” စွဲရုံစွဲနေတာဖြစ်ပါတယ်။ “စွဲ” တဲ့သဘောနဲ့ “အလုပ်လုပ် တဲ့သဘော” နဲ့ တူပါသလား . . . ။

“ခန္ဓာငါးပါး” ဟာ ဘယ်အချိန်မှာ အလုပ်လုပ်ပါသလဲ . . . ။ “ခန္ဓာငါးပါး” က အလုပ်လုပ်သော “ပစ္စုပ္ပန်” မှာသာ ထင်ရှားပါတယ်။ အဲဒါကို သေချာနားလည်အောင် စဉ်းစားရပါမယ်။ “ခန္ဓာငါးပါး” ဟာ . . . ပစ္စုပ္ပန်အလုပ်လုပ်နေသောအချိန်မှာသာ ရှိပါတယ်။

ရုပ်တရားကြီးက . . . အခုရှိနေသားပဲလို့ ဆိုတယ်။ ဒီရုပ်တရားကြီးကိုပြောတာ မဟုတ်ပါဘူး။ “မုက်စိ” ထဲမှာရှိသော “စက္ခုပသာဒ” ၏စွမ်းအား၊ တစ်နည်းအားဖြင့် မုက်စိအကြည်ရုပ်၏ စွမ်းအား . . . ။ နားအကြည်ရုပ်၏ စွမ်းအား . . . တို့ကို ဆိုလိုပါတယ်။

အဲဒီအကြည်ရုပ်၏ “စွမ်းအား” က “နာမ်စွမ်းအား” နဲ့တွဲပြီးတော့ . . . မြင်ကိစ္စ . . . ။ ကြားကိစ္စ . . . ။ အတွေ့ကိစ္စ . . . ။ အနံ့ကိစ္စ . . . ။ အရသာကိစ္စ . . . ။ ငါးပါးကို လုပ်တာပါ။ အဲဒီလို အလုပ်လုပ်နေသော အချိန်မှာသာလျှင် . . . “ခန္ဓာငါးပါး” က ထင်ရှား(ပေါ်)ပါတယ်။ အဲဒါကို သေချာမှတ်ထားရပါမယ်။

အခုဖွဲ့တဲ့ “ခန္ဓာငါးပါး” က . . . တွဲလာတဲ့ “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ” ဖြစ်ပါတယ်။ “နာမ်တရား” နဲ့တွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော “အစွဲခန္ဓာလေးပါး” ကိုတော့သိပြီးပါပြီ။ အဲဒါတွေက သိမှုအစွဲ . . . ။ မှတ်မှုအစွဲ . . . ။ ခံစားမှုအစွဲ . . . ။ အားထုတ်မှုအစွဲ . . . (တိုက်တွန်းမှုအစွဲ) တွေပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီ “နာမ်ခန္ဓာလေးပါး” နဲ့တွဲပြီးတော့ အလုပ်လုပ်တဲ့ “ရုပ်ခန္ဓာ” လည်းရှိပါတယ်။ အဲဒီ . . . “ရုပ်ခန္ဓာ” ဟာ “ပစ္စုပ္ပန်” မှာ အလုပ်လုပ်နိုင်အောင် အမှန်ပဲ တွဲနေပါတယ်။

“နာမ်ခန္ဓာလေးပါး” က ထပ်ကာတလဲလဲလုပ်တော့ “စွဲ” သွားပါတယ်။ အဲဒီလို “စွဲ” သလို . . . “ရုပ်ခန္ဓာ” ခေါ်တဲ့ ဒီရုပ်တရားကလည်း . . . ထပ်ကာတလဲလဲလုပ်ရင် “စွဲ” ပါတယ်။ ဒီလိုဖြစ်တဲ့ ရူပက္ခန္ဓာရဲ့အစွဲကိုတော့ . . . “ရူပဥပါဒါနက္ခန္ဓာ” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ ဒီတော့ . . . အစွဲကလည်း . . . “ခန္ဓာငါးပါး” ဖြစ်လာပါတယ်။ အဲဒီရုပ်တရားမှာစွဲပါတယ်လို့ ပြောတာဟာ . . . ဘယ်လိုစွဲတာလဲဆိုရင် . . . “ထပ်ကာတလဲလဲလုပ်ရင်” “စွဲ” တယ်။ ဘယ်လိုစွဲပါသလဲ

“ကြားတဲ့ကိစ္စ” လေး ဘယ်နေရာမှာလုပ်ပါသလဲ . . . “နား” မှာ လုပ်ပါတယ်။ လုပ်တဲ့အချိန်က . . . “ပစ္စုပ္ပန်” ပါ။ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်မှာ “ကြားကိစ္စ” ကို လုပ်နေတာပါ။ ကြားကိစ္စကို လုပ်တဲ့နေရာလေးက . . . “နား” မှာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီသဘောလေးတွေကို . . . မိမိရဲ့ ဉာဏ်နဲ့စဉ်းစားရပါမယ်။

ကြားတာဟာ . . . ကြားတဲ့အတိုင်းပြီးသွားပါပြီ။ များသောအားဖြင့် ငယ်စဉ်ကတည်းက . . . သိလာတာက . . . “ကြားတာ” ကို . . . “ငါကြားတယ်” လို့ပဲ . . . သိနေခဲ့ပါတယ်။ သို့သော် . . . အခုဘာပြောတာလဲဆိုရင် “ကြားခြင်း” နဲ့ပတ်သက်၍ ပိုင်းခြားစိစစ်သော . . . “ပညာ” ကို သင်ယူနေတာဖြစ်ပါတယ်။

ကြားတယ်ဆိုတာဟာ . . . “အသံလှိုင်း” နဲ့ “နား” နဲ့ ထိတဲ့အချိန်မှာ ကြားပါတယ်။ အဲဒီအချိန်လေးဟာ . . . “ပစ္စုပ္ပန်” အချိန်ဖြစ်ပါတယ်။ ဘယ်နေရာမှာ “ထိ” တာလည်းဆိုရင် . . . “နား” မှာ ထိတာပါ။

“ကြားသိ” ဆိုတဲ့ “စိတ်” ကလေးဟာ . . . “နား” မှာ . . . “ပစ္စုပ္ပန်” အချိန်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအချိန်ဟာ . . . “အသံလှိုင်း” နဲ့ “နား” နဲ့ ထိတဲ့အချိန်ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလို ပိုင်းပိုင်းခြားခြား စဉ်းစားတတ်အောင် ဒီပညာကို သင်ယူရပါတယ်။ အခုလို “ကြားအောင်” လုပ်ပေးတဲ့စက်ကို “ဝိပါကစက်” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ “ဝိပါကဝဋ်” လို့လည်း ပြောပါတယ်။

ကြားတဲ့စကားလုံးတွေဟာ . . . ကြားပြီးရင် ပြီးသွားတာမဟုတ်ပါဘူး။ အဓိပ္ပာယ် သိအောင်လုပ်ရပါသေးတယ်။ အဲဒီအဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပေးတဲ့စက် ရှိတယ်။ သူ့ကို “ကိလေသဝဋ်” လို့ ခေါ်ပါတယ်။

အဲဒီလို ဖော်ပေးတဲ့အဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်အောင် ကြိုးစားရပါတယ်။ နားလည်အောင် “ကမ္မ” ကလုပ်ပေးပါတယ်။ အဲဒီလို လုပ်ငန်းစဉ်သုံးမျိုးနဲ့ အလုပ်လုပ်နေတာ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအချက်ကို “အခြေခံထား” ရပါမယ်။

အခု . . . သေသေချာချာ ပြန်စဉ်းစားပါ။ မနက်မိုးလင်းလို့ အိပ်ရာကနိုးတဲ့အချိန်က စပြီးတော့ . . . ဒီအချိန်အထိ၊ ကြားတဲ့အလုပ်လည်းပဲ လုပ်ပါတယ်။ မြင်တဲ့အလုပ်လည်း လုပ်ပါတယ်။ အတွေ့အလုပ်၊ အနဲ့အလုပ်၊ အရသာအလုပ်တွေလည်း လုပ်ပါတယ်။ အဲဒီလို လုပ်တဲ့အလုပ်တစ်ခုတိုင်း . . . တစ်ခုတိုင်းမှာ . . . “သူ့အလုပ်” နဲ့၊ “သူ့ပစ္စည်း” နဲ့၊ “သူ့နေရာ” နဲ့ . . . ဖြစ်ကြပါတယ်။

“ကြားတာ” ကို “နား” က လုပ်တယ်။ “မြင်တာ” ကို “မျက်စိ” က လုပ်ပါတယ်။ အဲဒီလို . . . သူ့အလုပ်နဲ့သူ့ပစ္စည်းနဲ့လုပ်နေတဲ့အလုပ်မှာ . . . “လုပ်ငန်းစဉ်” ရှိပါတယ်။ အဲဒီ “လုပ်ငန်းစဉ်” တစ်တွဲ . . . တစ်တွဲ . . . က . . . “သုံးမျိုး” လုပ်ရပါတယ်။

အဲဒီ “သုံးမျိုးတွေ” ဟာ စဉ်ဆက်မပြတ် ဒီလုပ်ငန်းစဉ် “တစ်တွဲ” . . . “တစ်တွဲ” တိုင်း . . . အလုပ်တွေလုပ်နေတာဖြစ်ပါတယ်။ အလုပ်လုပ်ရင် . . . ဒီ “သုံးတွဲ” လုံးပါ ရပါတယ်။ သူတို့ဟာ “စဉ်ဆက်မပြတ်အလုပ်လုပ်ရတာ” ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီသဘောကို ဉာဏ်နဲ့ယှဉ်ပြီး စဉ်းစားရပါမယ်။

အခု . . . “နိုး” တဲ့အချိန်ကစပြီး . . . အခုအထိ၊ ဒီ . . . “စိတ်” ဟာ . . . ဒီအလုပ် တွေကို စဉ်ဆက်မပြတ်လုပ်နေရတာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအကြောင်းအရာကို ဉာဏ်ထဲမှာပေါ် လာအောင် စဉ်းစားရပါမယ်။

လုပ်ငန်းစဉ်အားဖြင့် တစ်ခါလုပ်ရင် သုံးမျိုးလုပ်ရပါတယ်။ လုပ်နေတဲ့အလုပ်တွေဟာ စဉ်ဆက်မပြတ် အလုပ်လုပ်ရခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ ဟောဒီ “အလုပ်” ထဲမှာ . . . “စိတ်” ပါဝင် တယ်။ အဲဒီ “စိတ်” ဟာ . . . ဒီနေရာမှာ . . . “မြင်စိတ်” အလုပ်လုပ်ပါတယ်။ “ကြားစိတ်” အလုပ်လုပ်ပါတယ်။ ပြီးတော့ “အတွေ့စိတ်” . . . “အနံ့စိတ်” . . . “အရသာစိတ်” တွေ အလုပ်လုပ်ကြပါတယ်။

အကြည်ရုပ်ဖြစ်သော “မျက်စိ” . . . ၊ အကြည်ရုပ်ဖြစ်သော “နား” ၊ အကြည်ရုပ် ဖြစ်သော “ကိုယ်ကာယ” ၊ အကြည်ရုပ်ဖြစ်သော “လျှာ” ၊ အကြည်ရုပ်ဖြစ်သော “နှာခေါင်း” . . . အဲဒီ “အကြည်ရုပ်တွေ” တည်ရာ တွေ့ရှိပါတယ်။ “နှာခေါင်း” မှာတည်တဲ့အကြည်ရုပ်၊ လျှာမှတည်တဲ့အကြည်ရုပ် . . . ကိုယ်မှာတည်တဲ့အကြည်ရုပ်တွေ ရှိနေပါတယ်။

အဲဒီ “အကြည်ရုပ်တရား” ပါမှလည်း . . . ဒီ “စိတ်” ကလေးက . . . “မြင်စိတ်” ဖြစ်အောင် လုပ်နိုင်ပါတယ်။ “မျက်စိ” ကောင်းမှ “မြင်စိတ်” ဖြစ်ပါတယ်။ “နား” ကောင်းမှ “ကြားစိတ်” ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလို “ရုပ်တရား” တွေလည်း ပါရပါတယ်။

ဒီတော့ . . . “ရုပ်တရား” ကလည်း “အဖွဲ့” နဲ့အလုပ် လုပ်ပါတယ်။ “စက္ခုပသာဒ” ခေါ်တဲ့ “မျက်စိအကြည်” က “အဖွဲ့နဲ့အလုပ်လုပ်ပါတယ်။ အဲဒါကို “ရုပ်အဖွဲ့” လို့ခေါ်ပါတယ်။ အဲဒီသဘောလေးကို သေသေချာချာသိအောင် စဉ်းစားပါ။

“မြင်စိတ်” ဖြစ်ဖို့အတွက် “မျက်စိ” က ထောက်ပံ့ရပါတယ်။ “ကြားစိတ်” ဖြစ်အောင် “နား” က ထောက်ပံ့ရတယ်။ “အတွေ့” ခါတ်ဖြစ်အောင် “ကိုယ်က” ထောက်ပံ့ရတယ်။ “အရသာစိတ်” ဖြစ်အောင် “လျှာ” က ထောက်ပံ့ရပါတယ်။ “အနံ့စိတ်” ဖြစ်အောင် “နှာခေါင်း” က ထောက်ပံ့ရပါတယ်။

အဲဒီ “စိတ်” တွေ အလုပ်လုပ်တိုင်း “ရုပ်တရား” ပါရပါတယ်။ “ရုပ်တရား” ကလည်း “အဖွဲ့” နဲ့အလုပ်လုပ်တာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် . . . “အဖွဲ့” ကို “ခန္ဓာ” လို့ ခေါ်ပါတယ်။

ရုပ်ရဲ့အဖွဲ့ကို “ရူပက္ခန္ဓာ” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ သိတာ၊ မှတ်တာ၊ ခံစားတာ၊ တိုက်တွန်းတာဆိုတဲ့ “နာမ်ခါတ်” အလုပ်လုပ်နိုင်ဖို့အတွက် . . . “ရူပက္ခန္ဓာ” က ပါရပါတယ်။

“ရူပက္ခန္ဓာ” က တစ်ပါး၊ “နာမက္ခန္ဓာ” က လေးပါး၊ အားလုံးပေါင်းရင် . . . “ခန္ဓာငါးပါး” ဖြစ်ပါတယ်။ “ခန္ဓာငါးပါး” လို့ “ရွတ်” နေကြပါတယ်။

“သိတာ”တွေ စွဲနေတဲ့အဖွဲ့ကို . . . “ဝိညာဏဥပါဒါနက္ခန္ဓာ” လို့ခေါ်ပါတယ်။ ထို့အတူ . . . “မှတ်မှု” တွေစွဲသွားရင် . . . “သညာဥပါဒါနက္ခန္ဓာ” . . . ဆိုပြီးတော့ . . . “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာလေးပါး” ဖြစ်ပါတယ်။ “နာမ်ခန္ဓာ” ရိုးရိုးကလည်း လေးပါးဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့ (၂)ခုတွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်နေကြပါတယ်။ “သညာ” တွေမှတ်ပါများမှ “သညာဥပါဒါနက္ခန္ဓာ”၊ “သိတာ” တွေသိပါများမှ “ဝိညာဏဥပါဒါနက္ခန္ဓာ”၊ “ခံစားမှု” တွေ ခံစားပါများမှ . . . “ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓာ”၊ “အားထုတ်မှု” တွေများမှ . . . “သင်္ခါရရူပါဒါနက္ခန္ဓာ” ဆိုပြီး . . . အသီးသီး ဖြစ်လာကြပါတယ်။

ဒီလို . . . နာမ်ခန္ဓာလေးပါးနဲ့ “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ” လေးပါးတို့ ဆက်သွယ်နေတယ် ဆိုတာသိရပါမယ်။

“ခန္ဓာ” ဆိုတဲ့သဘောက တကယ်အဟုတ်အလုပ်လုပ်ပါတယ်။ တကယ်အဟုတ် အလုပ်လုပ်တဲ့ “နာမ်ခန္ဓာ”က လေးပါးဖြစ်ပါတယ်။ “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ” က စွဲသွားတဲ့ “အစွဲခန္ဓာ လေးပါး” ဖြစ်ပါတယ်။

“နာမ်ခန္ဓာလေးပါး” နဲ့ “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာလေးပါး” တို့၏ ကွဲပြားမှုကို သိနေရပါမယ်။ “နာမ်ခန္ဓာလေးပါး” ရှိလို့ “အစွဲခန္ဓာလေးပါး” ဖြစ်လာပါတယ်။ အဲဒါကို သေသေချာချာ နားလည်စဉ်းစားရပါမယ်။ အခုပြောနေတာဟာ “စိတ်အကြောင်း” ဖြစ်ပါတယ်။ “စိတ်” ဆိုတာ “နာမ်ဓါတ်” ပါ။ “နာမ်ဓါတ်” တွေဟာ . . . သူ့ဟာနဲ့သူ့အလုပ်လုပ်နေကြပါတယ်။ “ဝဋ်သုံးပါး” လည်၍ . . . နာမ်ဓါတ်များ အလုပ်လုပ်ကြရပါတယ်။

နောက်ထပ်တစ်ခုသိအောင် တိုးပြီး ရှင်းပြပေးပါမယ်။ “မြင်စိတ်” ကလေးတွေ ဖြစ်နေ ပါတယ်။ “မြင်စိတ်” ဖြစ်နိုင်ခြင်းဟာ . . . ဒီခန္ဓာမှာ . . . “မြင်စိတ်” ဟာ “မျက်စိ” မှာ ဖြစ်ပါ တယ်။ မျက်စိမှာ မြင်စိတ်ဖြစ်အောင် ထောက်ပံ့ပေးတဲ့ ရုပ်တရားကို “မျက်စိအကြည်” . . . လို့ခေါ်ပါတယ်။ “မျက်စိ” ဟာ . . . ရုပ်သဘာဝဖြစ်ပါတယ်။ “နာမ်” မဟုတ်ပါဘူး။

ပြန်ပြီးခွဲစိပ်ကြည့်ပါအုံးမယ် . . . မြင်စိတ် . . . ကြားစိတ် . . . တို့ ဖြစ်ရာမှာပါဝင် သော “စိတ်သဘာဝ” လေးကို သီးခြားနာမည်ထားတာရှိပါတယ်။ “နာမ်ဓါတ်” လို့ ခေါ်ပါ တယ်။

“စိတ်” ဟာ “နာမ်ဓါတ်” ပါ။ အဲဒီစကားလုံးထဲမှာ “ဓါတ်” ဆိုတာပါပါတယ်။ ဒီတော့ . . . “စိတ်” ဆိုတာဟာ . . . “ဓါတ်” ဖြစ်ပါတယ်။

“ဓါတ်” ဆိုတဲ့စကားလုံးကို “ဉာဏ်” က ဆင်ခြင်စဉ်းစားရင် . . . “ဓါတ်” ဆိုတဲ့ စကားလုံးကို သုံးတော့ . . . ရိုးရိုးပါပဲ . . . ။ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်မှာ ကျရောက်လာတဲ့ “ဓါတ်တွေ” ရှိပါတယ်။

နေပူထဲသွားနေရင် . . . “အပူဓါတ်” တွေရတယ်။ အဲဒီအပူကို “ဓါတ်” လို့ ခေါ်ပါ တယ်။ အပူနဲ့တွဲပြီး “ဓါတ်” လို့ ခေါ်ပါတယ်။

“ဓါတ်” ဆိုတဲ့သဘောကို နားလည်ချင်ရင် . . . “အပူ” ဟာ . . . “ဓါတ်” . . . ပါ။ အပူဆိုတာ “သဘာဝရုပ်ဓါတ်” ဖြစ်ပါတယ်။ အခုလို ထွန်းထားတဲ့ “မီး” မှာ “အလင်း” တွေ ထွက်နေပါတယ်။ အဲဒါကို “အလင်းဓါတ်” လို့ ခေါ်ပါတယ်။

အဲဒီ “ဓါတ်” ဆိုတဲ့ “သဘာဝ” ကို စဉ်းစားပါ။ “အလင်းဓါတ်” နဲ့ “အပူဓါတ်” . . . ဒီ (၂)ခုလုံးကို “ဓါတ်” လို့ . . . သုံးထားပါတယ်။

“အလင်းဓါတ်” က “မြင်အောင်” လုပ်ပေးပါတယ်။ “အပူဓါတ်”က “အတွေ့” ကို လုပ်ပေးပါတယ်။ အဲဒီသဘောတွေဟာ . . . “ဓါတ်” တို့၏ စွမ်းအားဖြစ်ပါတယ်။

“ဓါတ်” မှာ “စွမ်းအား” ရှိပါတယ်။ “အလင်းဓါတ်” က “မြင်အောင်” လုပ်ပေးတယ်။ “အပူဓါတ်”က “ပူအောင်” လုပ်ပေးတယ်။

ဒါကြောင့် . . . “ဓါတ်” ဆိုတဲ့သဘာဝကိုသိဖို့ လိုပါတယ်။ “ဓါတ်” ဟာ အဟုတ် တကယ်ရှိပါတယ်။ အပူလည်းရှိတယ်၊ အလင်းလည်းရှိပါတယ်။ အဲဒီဓါတ်တွေဟာ . . . “ရုပ်ဓါတ်” တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီ “စကားလုံး” ကိုပဲ . . . ထည့်ပြီးတော့ သုံးပြန်ပါတယ်။

“နာမ်ဓါတ်” . . . ဖြစ်ပါတယ်။ “နာမ်” ဆိုတာလည်း . . . “ဓါတ်” ပါပဲ။ “ဓါတ်” လို့ပြောရင် . . . ခုနကပြောတဲ့ “အလင်းဓါတ်”၊ “အပူဓါတ်” တွေလိုပဲ နာမ်ကလည်း “ဓါတ်” ပါတဲ့အပူတို့၊ အလင်းတို့မှာ “စွမ်းအား” ရှိပါတယ်။ “နာမ်” မှာလည်း “စွမ်းအား” ရှိလို့ သူ့ကို . . . “နာမ်ဓါတ်” လို့ ခေါ်ပါတယ်။

“အပူ” . . . “အလင်း” . . . တို့က ရုပ်ဓါတ်ဖြစ်ပါတယ်။ အခုပြောနေတာက . . . “နာမ်ဓါတ်” အကြောင်းဖြစ်ပါတယ်။ “စိတ်” ဟာ “နာမ်ဓါတ်” ဖြစ်ပါတယ်။ “ဓါတ်” ဆိုတဲ့ သဘောမှာ “စွမ်းအား” ပါပါတယ်။ ဒီတော့ . . . “စိတ်” ထဲမှာ . . . ဘာစွမ်းအားတွေပါသလဲ . . . “အသေအချာစဉ်းစားကြစမ်းပါ” “သိအား” ပါပါတယ်။ “သိတယ်” ဆိုတဲ့ “သဘောလေး” မရှိဘူးလား။ “သိတယ်” ဆိုတဲ့သဘောဟာ . . . “စွမ်းအား” ဖြစ်ပါတယ်။

“စိတ်ရဲ့စွမ်းအား” ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလို . . . “စွမ်းအား” ဆိုတဲ့ “အဓိပ္ပာယ်” ကို နားလည်သည့်တိုင်အောင် . . . စဉ်းစားရပါမယ်။

“သိခြင်း” သည် “ဓါတ်သဘော” ဖြစ်ပါတယ်။ “သိခြင်း” ရဲ့စွမ်းအားက . . . “သိသော အား” . . . ပဲဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီ . . . “သိသောအား” ဆိုတာဟာ . . . အဟုတ်ရှိပါတယ်။ ဒီဟာဘယ်မှာရှိတာလဲဆိုရင်တော့ . . . ဒီသိသောအားဟာ “စိတ်” ထဲမှာ ရှိနေတာပါ။

အဲဒီ “သိအား” ဆိုတဲ့သဘာဝကို “နာမ်ဓါတ်” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ ဒါဟာ နာမ်ဓါတ် ထဲမှာပါတဲ့ “အားတစ်မျိုး” ဖြစ်ပါတယ်။

အဲဒီသဘောကို သေသေချာချာသိပြီးတော့ . . . ဆက်လက်ပြီး သိစရာတွေရှိပါ သေးတယ် . . . နာမ်ဓါတ်မှာ . . . “သိအား” အပြင် “မှတ်အား” . . . လည်းရှိတယ်။ “မှတ်မိတယ်” . . . “မှတ်မိတယ်” . . . လို့ပြောတာဟာ . . . “မှတ်အား” ပါပဲ။ ဒီ “မှတ်အား” ဟာ “စိတ်” ထဲမှာ ရှိပါတယ်။

ဒီတော့ . . . “သိအား” နဲ့ “မှတ်အား” တို့သဘောချင်းမတူပါဘူး။ “သိတာ” က “သိတာ” ပဲ။

“သိတဲ့အဖွဲ့” ကို “ဝိညာဏဥပါဒါန်”၊ “မှတ်တဲ့အဖွဲ့” ကို “သညာဥပါဒါန်”၊ “ခံစားတဲ့ အဖွဲ့” ကို “ဝေဒနာဥပါဒါန်”၊ “အားထုတ်တဲ့အဖွဲ့” ကို “သင်္ခါရဥပါဒါန်” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ အဲဒီလို သူ့အဖွဲ့နဲ့သူ့ အလုပ်လုပ်နေကြတော့ “သညာ” ကိုတော့ “သညာဖွဲ့ထားတဲ့အဖွဲ့” မို့လို့ . . . “သညာက္ခန္ဓာ” ခေါ်ပါတယ်။ အဲဒီသညာတွေစွဲသွားတော့ “သညာဥပါဒ်” ဖြစ်လာ ပါတယ်။

အဲဒီ “သညာဥပါဒါန်” ကလည်း “အဖွဲ့ကြီး” နဲ့ဆိုတော့ အဲဒီ . . . ဥပါဒါန်အဖွဲ့ကြီး ကို “ဥပါဒါန်က္ခန္ဓာ” လို့ခေါ်ရပါတယ်။

“ဝိညာဉ်” ခေါ်တဲ့ သိတဲ့အဖွဲ့ကြီးက “စွဲ” သွားရင် . . . “ဝိညာဏဥပါဒါန်က္ခန္ဓာ” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ “သညာ” တွေ စွဲသွားတော့ “သညာဥပါဒါန်က္ခန္ဓာ”၊ “ခံစားမှု” တွေစွဲသွားတော့ . . . “ဝေဒနာဥပါဒါန်က္ခန္ဓာ”၊ “အားထုတ်မှု” တွေစွဲသွားတော့ . . . “သင်္ခါရဥပါဒါန်က္ခန္ဓာ” ဆိုပြီး ဖြစ်လာပါတယ်။ အဲဒီသဘောကို သိရပါမယ်။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ . . . “ဝိညာဏဥပါဒါန်က္ခန္ဓာ”၊ သညာက္ခန္ဓာ . . . “သညာဥပါဒါန်က္ခန္ဓာ” ဝေဒနက္ခန္ဓာ . . . “ဝေဒနာဥပါဒါန်က္ခန္ဓာ”၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ . . . “သင်္ခါရဥပါဒါန်က္ခန္ဓာ” ဆိုပြီး ရှိကြပါတယ်။ ဒါပေမယ့် . . . “ဝိညာဏက္ခန္ဓာ” မှာလည်း “ခန္ဓာ” ဆိုပြီးသုံးထားပါတယ်။ “ဝိညာဏဥပါဒါန်က္ခန္ဓာ” မှာလည်း . . . “ခန္ဓာ” ဟူ၍ သုံး ထားပါတယ်။ “ခန္ဓာ” လို့ အသုံးပြုထားတာချင်းတူပေမယ့်လို့ . . . “ဥပါဒါန်က္ခန္ဓာ” နဲ့ ရိုးရိုး . . . “ဝိညာဏက္ခန္ဓာ” တို့ တူပါသလား . . . “မတူပါဘူး” . . . ။

“ဝိညာဏက္ခန္ဓာ” . . . သက်သက်က “ပစ္စုပ္ပန်” မှာ . . . “သိ” အလုပ်ကိုလုပ်နေရ ပါတယ်။ အဲဒီလိုလုပ်နေရလို့ “ဝိညာဏက္ခန္ဓာ” လို့ ခေါ်ရပါတယ်။ အဲဒီ “သိတာ” တွေက သိပ်များလို့ . . . “စွဲသွား” တော့ . . . “ဥပါဒါန်” ဖြစ်သွားပါတယ်။ ဒီလိုဖြစ်နေတဲ့ “ဥပါဒါန် အဖွဲ့” ကြီးကို “ဥပါဒါန်က္ခန္ဓာ” လို့ ခေါ်ပါတယ်။

အဲဒီ “စိတ်အဖွဲ့” (၄)မျိုးက “အလုပ်” ရှိမှ ထင်ရှားပါတယ်။ အလုပ်မရှိရင် သူတို့ မထင်ရှားပါဘူး။ သူတို့အလုပ်လုပ်နေမှ ထင်ရှားပါတယ်။ အဲဒီသဘောလေးကို သေသေချာချာစဉ်းစားရပါမယ်။ အလုပ်လုပ်နေတုံးသာ စိတ်အဖွဲ့ (၄)မျိုးကထင်ရှားပါတယ်။ အလုပ်ပြီးသွားရင် သူတို့ပျောက်သွားပါတယ်။ သို့သော်လည်း . . . ဒီ (၄)မျိုးဟာ ထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ . . . ဖြစ်နေရင် . . . “သူတို့က” စွဲလာပါတယ်။ “သိတဲ့” အဖွဲ့၊ “မှတ်တဲ့” အဖွဲ့၊ “ခံစားတဲ့” အဖွဲ့၊ “တိုက်တွန်းတဲ့” အဖွဲ့ . . . ဆိုတဲ့ လေးမျိုးဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီမှာ . . . စကားလုံးလေးတွေကို သေသေချာချာ ကွဲအောင်ကြည့်ကြပါအုံးစို့။

သိတဲ့အလုပ်တွေကလည်း သိအဖွဲ့ကြီးနဲ့လုပ်ရတာ၊ မှတ်တဲ့အဖွဲ့ကြီးနဲ့ အလုပ်လုပ် . . . ၊ ခံစားတဲ့အဖွဲ့ကြီးနဲ့ အလုပ်လုပ် . . . ၊ တိုက်တွန်းတဲ့အဖွဲ့ကြီးနဲ့ အလုပ်လုပ် . . . အဲဒီမှာ “စွမ်းအား” တွေဟာ အလုပ်လုပ်ရင် . . . “အဖွဲ့နဲ့အလုပ်လုပ်ရပါတယ်”

“သိအဖွဲ့ကို” . . . “ဝိညာဏက္ခန္ဓာ” လို့ခေါ်ပါတယ်။ “မှတ်အဖွဲ့ကို” . . . “သညာက္ခန္ဓာ” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ “ခံစားအဖွဲ့ကို” . . . “ဝေဒနာက္ခန္ဓာ” လို့ခေါ်ပါတယ်။ “တိုက်တွန်းအဖွဲ့ကို” . . . “သင်္ခါရက္ခန္ဓာ” လို့ခေါ်ပါတယ်။ (စေတနာနဲ့ တိုက်တွန်းတဲ့ အားထုတ်တဲ့အဖွဲ့ကို စေတနာခန္ဓာလို့သုံးရင်လည်း ဖြစ်ပါတယ်။ သို့သော် သူ့ကို သုံးသော အခါ စေတနာရဲ့နေရာမှာ . . . သင်္ခါရက္ခန္ဓာ . . . လို့ သုံးပါမယ်)။

အလုပ်လုပ်တယ်၊ တိုက်တွန်းတဲ့ဟာကို “သင်္ခါရက္ခန္ဓာ” လို့ခေါ်ပါတယ်။ အဲဒီ (၄)မျိုး ကို “နာမ်ခန္ဓာလေးပါး” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ “စိတ်အားလေးမျိုး” အဖွဲ့လည်း ဖြစ်ပါတယ်။

“သိ” တဲ့ “ဝိညာဏက္ခန္ဓာ” က ထပ်တလဲလဲသိလာတော့ အဖွဲ့အဖြစ်နဲ့ ထင်ရှားလာ ပါတယ်။ ထပ်တလဲလဲမှတ်လာတော့ “အမှတ်အဖြစ်” နဲ့ ထင်ရှားလာပါတယ်။ အဲဒီ . . . “အဖွဲ့” ကို “ဥပါဒန်” လို့ ခေါ်ပါတယ်။

“မှတ်တာ” က “မှတ်တာ” ပဲ။ သို့သော် သူတို့တွေဟာ . . . “စိတ်” ထဲမှာရှိနေကြ ပါတယ်။ ဒါကြောင့် စိတ်ထဲမှာ . . . “သိအား” နဲ့ “မှတ်အား” တို့ရှိနေကြပါတယ်။ အဲဒီလို ပါပဲ . . . “ခံစား” တဲ့အားလည်းရှိပါတယ်။ သူဟာလည်း “သဘာဝတစ်မျိုး” ပါ။ သူလည်း “စိတ်” ထဲမှာ ပါဝင်နေပါတယ်။

“တိုက်တွန်း” တဲ့အားလည်းရှိပါတယ်။ သူလည်း စိတ်ထဲမှာပါဝင်နေပါတယ်။ အဲဒီ “အားတွေ” ဟာ အဟုတ်တကယ်ရှိတဲ့ “ဓါတ်တွေ” ဖြစ်ပါတယ်။ “သိတာ” လည်း “ဓါတ်အား” “မှတ်တာ” လည်း “ဓါတ်အား” ၊ “ခံစားတာ” လည်း “ဓါတ်အား” “တိုက်တွန်းတာ” လည်း “ဓါတ်အား” ဖြစ်ပါတယ်။

သို့သော် ဒီ “ဓါတ်အား” တွေကို . . . “နာမ်၏နယ်” ၊ “စိတ်၏နယ်” ထဲမှာ . . . ရှိနေပါတယ်ဆိုတာကို “သိအောင်” ကြိုးစားရပါမယ်။

အခု . . . “သိအား” ၊ “မှတ်အား” ၊ “ခံစားအား” ၊ “တိုက်တွန်းအား” . . . တွေနဲ့ အလုပ်လုပ်ရပါတယ်။ အဲဒီလို လုပ်နေတဲ့အလုပ်တွေကို . . . “လုပ်ငန်းစဉ်” . . . လို့ ခေါ်ပါတယ်။ ဒီလို . . . “လုပ်ငန်းစဉ်” တွေလုပ်တဲ့အခါမှာ . . . အထက်ပါ “အားလေးမျိုး” ပါဝင်ရပါတယ်။ အဲဒီသဘောတွေ ဉာဏ်ထဲရောက်အောင် သင်ယူနေတာဖြစ်ပါတယ်။

ဒါတွေဟာ . . . စိတ်ထဲမှာပါတဲ့ “ဓါတ်တွေ” ဖြစ်ပါတယ်။ သိတဲ့ဓါတ်ကို ပါဠိလို . . . “ဝိညာဏဓါတ်” ခေါ်ပါတယ်။ မှတ်တဲ့ဓါတ် ကို “သညာဓါတ်” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ “ခံစား” တဲ့ဓါတ်ကို “ဝေဒနာ” ဓါတ်နဲ့ “တိုက်တွန်း” တဲ့ဓါတ်ကို “စေတနာ” ဓါတ်လို့ ခေါ်ပါတယ်။ အဲဒီဓါတ်တွေအလုပ်လုပ်နေပါတယ်။ ဒီတော့ . . . နာမ်ဓါတ်ထဲမှာ (၄)မျိုးပါဝင်နေပါတယ်။ “သိတဲ့အား” . . . ဝိညာဏဓါတ်၊ “မှတ်တဲ့အား” . . . သညာဓါတ်၊ “ခံစားတဲ့အား” . . . ဝေဒနာဓါတ်၊ “တိုက်တွန်းတဲ့အား” . . . စေတနာဓါတ် . . . တို့ဖြစ်ကြပါတယ်။

ဒီသဘာဝတွေဟာ လုပ်ငန်းသဘောအားဖြင့် အစဉ်အမြဲအလုပ်တွေလုပ်နေပါတယ်။ ယနေ့မနက်မိုးလင်းကတည်းကလုပ်လာတဲ့ အကြိမ်ပေါင်းမြောက်များစွာ ရှိခဲ့ပါပြီ။ မြင်ကိစ္စလည်း . . . လုပ်၊ ကြားကိစ္စလည်း . . . လုပ်၊ အရသာကိစ္စလည်း . . . လုပ်၊ အနံ့ကိစ္စ . . . လုပ်၊ အတွေ့ကိစ္စလည်း . . . လုပ် ခဲ့ကြပါတယ်။ အကြိမ်ပေါင်းများစွာ လုပ်ပါတယ်။

“သိ” တဲ့သဘောလည်း အကြိမ်ပေါင်းများစွာလုပ်ခဲ့ပြီးပါပြီ။ “မှတ်” တဲ့သဘောလည်း အကြိမ်ပေါင်းများစွာ လုပ်ခဲ့ပြီးပြီ။ “ခံစား” တဲ့သဘောလည်း အကြိမ်များစွာလုပ်ခဲ့ပြီးပြီ။ “တိုက်တွန်း” တဲ့သဘောလည်း အကြိမ်များစွာလုပ်ခဲ့ပြီးပါပြီ။ အဲဒီလိုလုပ်ခဲ့တာဟာ အမှန်ပဲ . . . လုပ်ခဲ့ပါတယ်။

အဲဒီလို “ကြိမ်ဖန်များစွာ” ထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ . . . လုပ်လာခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီလို လုပ်တော့ . . . ဘာဖြစ်လာသလဲဆိုရင် . . . (သိကြပါသလား . . .) ဟောဒီ . . . သိတဲ့ “ဝိညာဏ်ခါတ်” တွေထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ . . . လုပ်လာတော့ . . . “အသိ” လေးတွေ “စွဲလာ” ပါတယ်။

ထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ . . . လုပ်လာတော့ . . . “အမှတ်” လေးတွေလည်း “စွဲလာ” တယ်။ အဲဒါဟာ “စိတ်” ရဲ့သဘာဝဖြစ်ပါတယ်။

“စိတ်သဘာဝ” ဟာ . . . ထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ . . . လုပ်လာရင် . . . “စွဲပါ” တယ်။ အသိတွေလည်း စွဲလာတယ်။ အမှတ်တွေလည်း စွဲလာပါတယ်။ အဲဒီ . . . အတိုင်းပါပဲ . . . ခံစားမှုတွေလည်း စွဲလာတယ်။ (တိုက်တွန်းမှု၊ စေ့ဆော်မှု) တွေလည်းစွဲလာပါတယ်။ အီသဘောတွေကို သေသေချာချာနားလည်အောင် စဉ်းစားရပါမယ်။ ထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ . . . သိတော့ . . . အသိတွေ စွဲတယ်။ ထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ . . . မှတ်တော့ . . . အမှတ်တွေစွဲတယ်။ ထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ . . . ခံစားတော့ . . . ခံစားမှုတွေစွဲတယ်။ ထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ . . . တိုက်တွန်းတော့ . . . တိုက်တွန်းမှုတွေစွဲပါတယ်။

တကယ်အလုပ်လုပ်တာက “ပစ္စုပ္ပန်” မှာပါ။ “သိ” အလုပ် ပစ္စုပ္ပန်မှာ လုပ်ပါတယ်။ “မှတ်” အလုပ် ပစ္စုပ္ပန်မှာ လုပ်ပါတယ်။ “ခံစား” အလုပ် ပစ္စုပ္ပန်မှာ လုပ်ပါတယ်။ “တိုက်တွန်း” အလုပ် ပစ္စုပ္ပန်မှာ လုပ်ပါတယ်။

“ပစ္စုပ္ပန်” (အချိန်)မှာ သူတို့ဟာ ဒီအလုပ်တွေလုပ်ပြီးရင် . . . ပျောက်သွားပါတယ်။ သို့သော် “ထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ” . . . သိအလုပ်၊ မှတ်အလုပ် တွေလုပ်လာရတော့ . . . အသိတွေကစွဲတယ်။ အမှတ်တွေကစွဲလာတယ်။

“စွဲတယ်” ဆိုတဲ့စကားလေးကို သေသေချာချာစဉ်းစားပါ။ သိတဲ့အလုပ်လေးက . . . ဘယ်အချိန်လုပ်ပြီး ဘယ်အချိန်ပျောက်သွားတာလဲဆိုရင် . . . “သိ” အလုပ်ဟာ “ပစ္စုပ္ပန်” မှာလုပ်ပြီး “ပစ္စုပ္ပန်” မှာပဲ ပျောက်သွားရပါတယ်။ သို့သော် . . . ထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ . . . သိနေတော့ “သိမှု” လေးက “စွဲတယ်” . . . ဒီလို . . . “စွဲတယ်” ဆိုတဲ့သဘောလေးဟာ . . . အဲဒီ “ပစ္စုပ္ပန်” မှာလုပ်တဲ့အလုပ်လို . . . ပျောက်မသွားပါဘူး။ . . . ဒီအချက်ကို မှတ်ထား ရပါမယ်။

“အစွဲ” က မပျောက်ပါဘူး။ “အလုပ်” က ပျောက်ပါတယ်။ (သိ-အလုပ်) အလုပ်လုပ် တဲ့ “သိစိတ်” ကပျောက်သွားရပါတယ်။ အဲဒီသဘာဝ (၂)ခု . . . ကွာပါတယ်။ ပစ္စုပ္ပန် တည့်တည့်မှာလုပ်တဲ့ အလုပ်လေးတွေက “သူ့ကိစ္စ” ပြီးရင် သူ့ဟာသူပျောက်သွားပါတယ်။ သို့သော် . . . ထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ . . . သိနေရင် . . . ဒီ “အသိ” လေးတွေက စွဲလာ ပါတယ်။ ထပ်ကာ . . . ထပ်ကာ . . . မှတ်ရင် “အမှတ်” လေးတွေက စွဲပါတယ်။ စွဲတာက ပျောက်မသွားပါဘူး။ စွဲတာက ကျန်နေပါတယ်။

အဲဒီ သိတဲ့သဘော၊ မှတ်တဲ့သဘော၊ ခံစားတဲ့သဘော၊ တိုက်တွန်းတဲ့သဘော . . . (၄)မျိုးရှိပါတယ်။ အဲဒါဟာ “စိတ်အဖွဲ့” လေးမျိုးပါ။

အတ္တဒိဋ္ဌိ ... ရှိလျှင် ... အပါယ်ကျမည်

သဗ္ဗာနိ စ အပါယဂါမိနိကမ္မာနိ နာမ
 အတ္တဒိဋ္ဌိ ယာ သတိယာ ဧဝ အာပဇ္ဇတိ ၊
 အသတိယာ န အာပဇ္ဇတိ ။

သဗ္ဗာနိ စ ..... အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော
 အပါယဂါမိနိကမ္မာနိ နာမ.....
 အပါယ်သို့လားစေသော
 ကံတို့မည်သည်ကား
 အတ္တဒိဋ္ဌိ ယာ .....
 အတ္တဒိဋ္ဌိသည် (ဝါ) မ္မိစဒိဋ္ဌိသည်
 သတိယာ ဧဝ .....
 ရှိမှသာလျှင်
 အာပဇ္ဇတိ .....
 ရောက်ရ၏။
 အသတိယာ .....

L

ဗုဒ္ဓဒေသနာ နှင့် ဝိပဿနာ ပြန့်ပွားရေးအဖွဲ့ (ရန်ကုန်)

ဆရာကြီး ဦးဌေးအောင်
 (မဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဇေ)
 ၏
 (၂၅) ကြိမ် မြောက် ဗုဒ္ဓဒေသနာသင်တန်း
 မှ
 ဟောပြောချက်များ

(၁၂) ခန္ဓာငါးပါး နှင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး . . . (၂၀ - ၄ - ၂၀၀၇)

(သင်တန်းသားများအတွက်သာ)
 ဗုဒ္ဓဒေသနာ နှင့် ဝိပဿနာပြန့်ပွားရေးအဖွဲ့ (ရန်ကုန်) မှ ပြန်ချိသည်။